

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI 11. ZİRVESİ GERÇEKLEŞTİ

Selenay Erva YALÇIN

Analist

2009 yılında Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan ve Türkiye'nin imzalamış olduğu Nahçıvan Antlaşması ile Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi adını alan, 2021de ise iş birliğini bir üst boyuta taşıyarak Türk Devletleri Teşkilatına dönüşen organizasyon; beş asil (Türkiye, Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan) ve üç gözlemci üyeden (KKTC, Türkmenistan, Macaristan) oluşmaktadır. İlk zirvesini 2011 yılında Kazakistanda gerçekleştiren organizasyon, 11. zirvesini de 6 Kasım tarihinde Kırgızistanda düzenlemiştir. Zirve süresince birçok antlaşma^[1] ve zirve sonunda da bir bildiri imzalanmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatının son zirvesinin teması Türk Dünyasının Güçlendirilmesi: Ekonomik Entegrasyon, Sürdürülebilir Kalkınma, Dijital Gelecek ve Herkes için Güvenlik olarak belirlenmiştir. Zirve sonunda imzalanan Bışkek Bildirisi ile iş birliği alanlarındaki etkin faaliyetlerin devam edeceği belirtilmiş; yapılan işlerden memnuniyet duyulduğu ve yapılacak iş birliklerine dair çalışmaların başladığı da ayrıca ifade edilmiştir. Bildiride AB dönem başkanı olan Macaristanda 2025 yılında düzenlenecek olan Gayriresmi Zirvenin de bahsi geçmiş, bu zirvenin Türk Dünyası ve AB arasındaki ilişkiler için de olumlu bir gelişme olacağı ifade edilmiştir. Gazetede yaşanan insani problemler ayrıca kınanmış ve barış için Türk Devletleri Teşkilatı olarak adil ve kalıcı bir çözüme duyulan ihtiyaç yinelenmiştir. Üye devletler arasındaki ekonomik iş birliğinin geliştirilmesi için çalışılacağı, karşılıklı gümrük ve ticaret antlaşmalarının yapıldığı ve yapılmaya devam edileceği belirtilmiştir. Ayrıca bölge açısından oldukça önemli olan Orta Koridor güzergâhında ortak bir demir yolu vasıtasıyla ticaretin kolaylaştırılmasına hizmet etmek üzere Türk Devletleri Demiryolu İdareleri Konseyinin kuruluşu için karşılıklı çaba sarf edildiği de bildiride yer alan önemli unsurlardandır. Bildiride, organizasyon bağlamındaki iş birliğinin geliştirilmesi ve kapsamının oldukça genişletilmesi hususunda çıkış noktası teşkil eden Türk Dünyası 2040 Vizyonuna defaatle vurgu yapılmıştır. Ortak Türk Dünyası alfabesi konusunda başta TDTnin ortak kurumu Türk Akademisi olmak üzere yapılan çalışmaların dikkatle takip edildiğinin altı çizilmiştir. Bildiride ayrıca üye olmayan devletler ile uluslararası ve bölgesel iş birliğinin sürekliliği hususunda da çalışılmaya devam edileceği kaleme alınmış ve imzalanmıştır. 11. zirve ile birlikte dönem başkanlığı resmi olarak biten Kazakistanın 2023-2024 yıllarındaki çalışmaları ve katkıları memnuniyetle karşılanmıştır.^[2] Zirvede alınan karar doğrultusunda Teşkilatın bayrağında da değişikliğe gidilmiştir.^[3] Ayrıca zirvede Teşkilatın gözlemci üyesi olan Macaristanın Devlet Başkanı Orbana Türk Dünyası Alî Nişanı

verilmiştir.[4]

Zirveye KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar Onur Konuğu olarak davet edilmiştir. TDTnin 2022 yılında Semerkantta düzenlenen 9. Zirvede gözlemci statüsü resmi olarak kabul edilen KKTC, ilk defa 6 Kasımda resmi bir zirveye katılım göstermiştir. Daha önce 6 Temmuzda Şuşada düzenlenen TDT Devlet Başkanları Gayriresmi Zirvesine de katılan Tatarın bu zirveye onur konuğu olarak katılmış olması dikkate değerdir. KKTCnin uluslararası bir organizasyona gözlemci üye statüsünde de olsa katılmış olması, tanınma açısından gayet önemli bir adımdır. Üye devletlerin dil, tarih ve kültür birliğinden kaynaklanan manevi bağlarla güdülen bir iş birliği mekanizmasına sahip olması, KKTC açısından önem arz eden bir başka husustur. Bilindiği üzere Kıbrıs Cumhuriyeti, adadaki Rum tarafının hukuka sığmayacak eylemleri dolayısıyla dağılmış ve sonrasında ada egemen eşit iki devlete ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Müteakiben 2004 yılında Annan Planı dolayısıyla yapılan referandum ile Türk tarafı %65 ile olumlu oy kullanırken; Rum tarafı %76 gibi oldukça büyük bir çoğunluğun oyuyla olumsuz karar almıştır.[5] Ne var ki adadaki hukuksuzluk ve uluslararası çifte standart devam etmiş; GKRY ABye tam üye devlet statüsüne kavuşurken KKTC ABden dışlanmıştır. Uluslararası hukuktan uzak ve çarpık eylemler vasıtasıyla ötekileştirilmeye ve yok sayılmaya çalışılan KKTC, Türk Devletleri Teşkilatı içinde sahip olduğu rol ile Teşkilatın ayrılmaz bir parçası halindedir. KKTCnin, Teşkilatın 11. Zirvesine katılımı üzerine AB Dış Politika Şefi Borell tarafından bir açıklama yapılmış; Kıbrıs Türkleri ayrılıkçılıkla suçlanmış ve zirveye katılım bir meşrulaştırma girişimi olarak lanse edilmiştir.[6] Borell, daha önce de TDT ve KKTC ilişkilerine dair olumsuz açıklamalarda bulunmuştur. Adadaki varlığı yadsınamaz olan, varlığı egemen eşitlik üzerine kurulan, uluslararası hukuka aykırı fiillerden uzak bir devlet olan KKTC, yalnızca var olması sebebiyle ayrımcılığa maruz bırakılmakta ve uluslararası sahada tanınmamaktadır. Türk Devletleri Teşkilatı; KKTCnin varlığını, egemenliğini ve uluslararası hukuk uyarınca bütün egemen devletlerle eşitliğini tanıyan Türk Dünyasının resmi organizasyonudur ve KKTC de Türk Dünyasının hem coğrafi hem kültürel unsurlar bağlamında ayrılmaz bir parçasıdır. KKTCnin zirvelere ve organizasyona katılımı olağan karşılanmalıdır. Aksi yönde yapılan açıklamaların uluslararası kamuoyu nezdinde bir anlamı olmayacaktır.

Sonuç itibariyle, TDT 11. Zirvesi ve müteakiben yayınlanan Bışkek Bildirisi ile iş birliği alanları bir kez daha üye ülkelere hatırlatılmış ve pekiştirilmiş; yeni iş birliği alanları üzerinde mutabık kalınmıştır. Her zirvesi ile birlikte daha da büyüyen ve kapsamını genişleten TDT, Türk Dünyası için de önemini gittikçe artırmaktadır. Bu dünyanın ayrılmaz bir parçası olan KKTCnin devlet başkanı Tatarın zirveye onur konuğu olarak katılımı dikkat çekmiş ve bazı dış merkezler tarafından tepki ile karşılanmıştır. Bu tepkilerin uluslararası hukuk açısından hiçbir yansımasının görülmeyeceği şüphesiz olmakla birlikte, bu gibi durumlar Türk Devletleri Teşkilatının ve dil, kültür ve tarih birliğine sahip üye devletlerin kendi içindeki iş birliğinin önemini de gözler önüne sermektedir.

**Fotoğraf: Türk Devletleri Teşkilatı*

[1] 11th OTS Summit Results in Signing Number of Documents, *Kabar*, 6 Kasım 2024, <https://en.kabar.kg/news/11-th-ots-summit-results-in-signing-number-of-multilateral-documents/>.

[2] Türk Devletleri Teşkilatı 11. Zirvesi Bişkek Bildirisi, *Türk Devletleri Teşkilatı*, 6 Kasım 2024, <https://www.turkicstates.org/assets/pdf/haberler/biskek-bildirisi-3476-290.pdf>.

[3] Türk Dünyası Bişkek Bildirisi'ni Kabul Etti, *TRT Haber*, 6 Kasım 2024, <https://www.trthaber.com/haber/turk-dunyasi/turk-dunyasi-biskek-bildirisini-kabul-etti-886842.html>.

[4] Macaristan Başbakanı Orban'a 'Türk Dünyası Ali Nişanı' Verildi, *TRT Haber*, 6 Kasım 2024, <https://www.trthaber.com/haber/turk-dunyasi/macaristan-basbakani-orbana-turk-dunyasi-ali-nisani-verildi-886843.html>.

[5] Referendums in Cyprus, *European Parliament*, 29 Nisan 2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-5-2004-1444_EN.html.

[6] Statement by HR/VP Josep Borrell on Attempts to Legitimise The Turkish Cypriot Secessionist Entity, *European Union External Action*, 7 Kasım 2024, https://www.eeas.europa.eu/eeas/ots-statement-hrvp-josep-borrell-attempts-legitimise-turkish-cypriot-secessionist-entity_en.

Yazar Hakkında :

Selenay Erva YALÇIN, 2020 yılında başladığı Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2024 yılında mezun oldu. 2023 yılının Aralık ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinin (AVİM) uygulamalı eğitim programını tamamladı. Ocak 2024 AVİM misafir araştırmacı olarak çalışmaya başlayan Yalçın, Mart 2025 itibarıyla analist olarak görevine devam etmektedir. Halihazırda Hacettepe Üniversitesi Kamu Hukukunda yüksek lisansına devam eden Yalçın, AVİM soykırım

hukuku ve Türk-Ermeni ilişkileri alanında çalışmalar yapmaktadır.

Atıfta bulunmak için: YALÇIN, Selenay Erva. 2026. "TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI 11. ZİRVESİ GERÇEKLEŞTİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2024 / 52. Kasım 12. Erişim Mayıs 10, 2026. <https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/TURK-DEVLETLERİ-TESKILATI-11-ZIRVESI-GERCEKLESTI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır